

Opleidingsniveau stijgt

Grote doorstroom naar hogere niveaus

- Meer leerlingen vanuit vmbo naar havo
- Grote groep mbo'ers naar het hbo

Jongens groeien gedurende hun onderwijsloopbaan

- Jongens na een diploma vaker door in het voortgezet onderwijs dan meisjes
- Meisjes stoppen vaker met studeren na het mbo

Niet-westerse allochtonen vaker door naar hoger niveau

- Groeiend aandeel niet-westerse allochtonen in havo en vwo
- Niet-westerse allochtonen kiezen vaak voor hoogst mogelijke vervolgopleiding

Jongere generaties hoger opgeleid

- Mannen het hoogst opgeleid, maar vrouwen maken inhaalslag
- Hoogopgeleiden vaker aan het werk dan mbo'ers

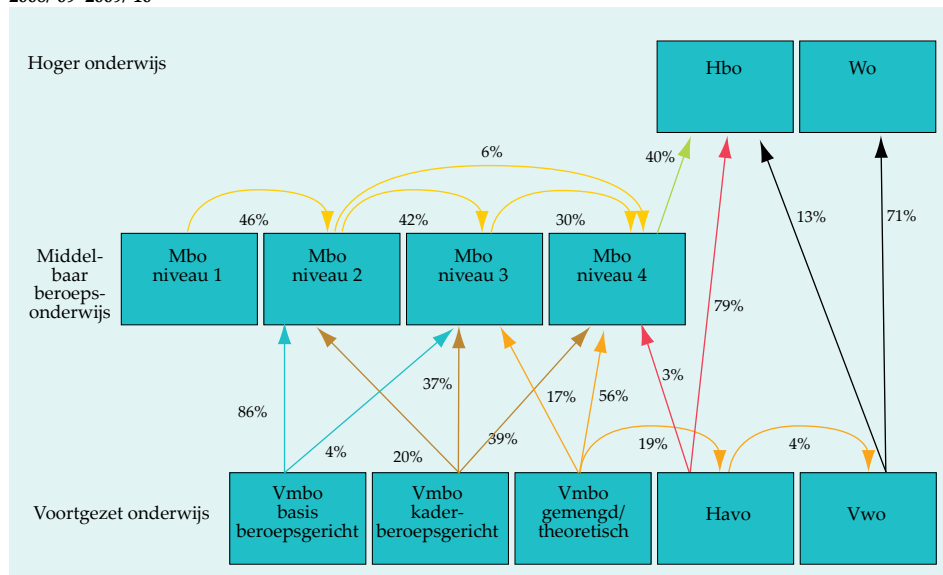
Opleidingsniveau is de belangrijkste factor om vaardigheden en competenties te leren die nodig zijn voor de economische productie en maatschappelijke participatie. Opleiding is om nog een andere reden belangrijk: hoe beter een individu cognitief functioneert, des te meer vrijheden en mogelijkheden hij heeft om zijn levensloop te beïnvloeden. Dit staat los van wat hij verdient of bijdraagt aan de economische kwaliteit van een land. Onderzoek wijst uit dat opleiding positief samenhangt met inkomen, gezondheid en de (gezonde) levensverwachting van mensen en beïnvloedt daarmee de kwaliteit van leven in hoge mate.

1. Grote doorstroom naar hogere niveaus

- Meer leerlingen vanuit vmbo naar havo
- Grote groep mbo'ers naar het hbo

De afgelopen jaren is in het voortgezet onderwijs een stijging te zien van het aandeel leerlingen dat een havo- of vwo-opleiding volgt en een daling van het aandeel vmbo-leerlingen. De opleiding in het voortgezet onderwijs bereidt leerlingen voor op diverse vervolgopleidingen. Zo zullen de meeste havo-leerlingen na het diploma een opleiding in het hoger beroepsonderwijs (hbo) gaan volgen. Maar de eerste studiekeuze in het voortgezet onderwijs bepaalt niet het uiteindelijke opleidingsniveau dat iemand heeft behaald bij het betreden van de arbeidsmarkt. Veel leerlingen vervolgen na het halen van een diploma hun schoolloopbaan en studeren door voor een diploma op een hoger niveau.

Doorstroom van gediplomeerde leerlingen van uit voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs, 2008/09-2009/10

Het vmbo geldt vooral als voorbereiding op het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Het merendeel van de vmbo-gediplomeerden vervolgt hun opleiding dan ook in het mbo. Leerlingen kunnen er ook voor kiezen om door te gaan voor een tweede diploma in het voortgezet onderwijs op een hoger niveau. Dit wordt het stapelen van diploma's genoemd. De doorstroom van vmbo naar havo is de afgelopen jaren gestegen. In het schooljaar 2004/05 zat nog 14 procent van de gediplomeerden uit het jaar ervoor op de havo, in 2009/10 was dit 19 procent. Niet meer dan 4 à 5 procent van de havo-gediplomeerden

kiest ervoor om door te studeren op het vwo. Ten opzichte van 2004/'05 gingen in schooljaar 2009/'10 iets minder ex-havisten een mbo-opleiding volgen en onderbrak een iets grotere groep de onderwijsloopbaan voor ten minste één jaar.

Ook binnen het mbo worden diploma's gestapeld, maar het stapelen is er de afgelopen jaren nauwelijks toegenomen. Onder de mbo'ers met een diploma op niveau 2 daalde de populariteit voor een vervolgopleiding tot niveau 3 lange tijd. Pas in het laatste schooljaar is een lichte stijging te zien tot 42 procent (2009/'10) terwijl dit vier jaar eerder nog 45 procent was.

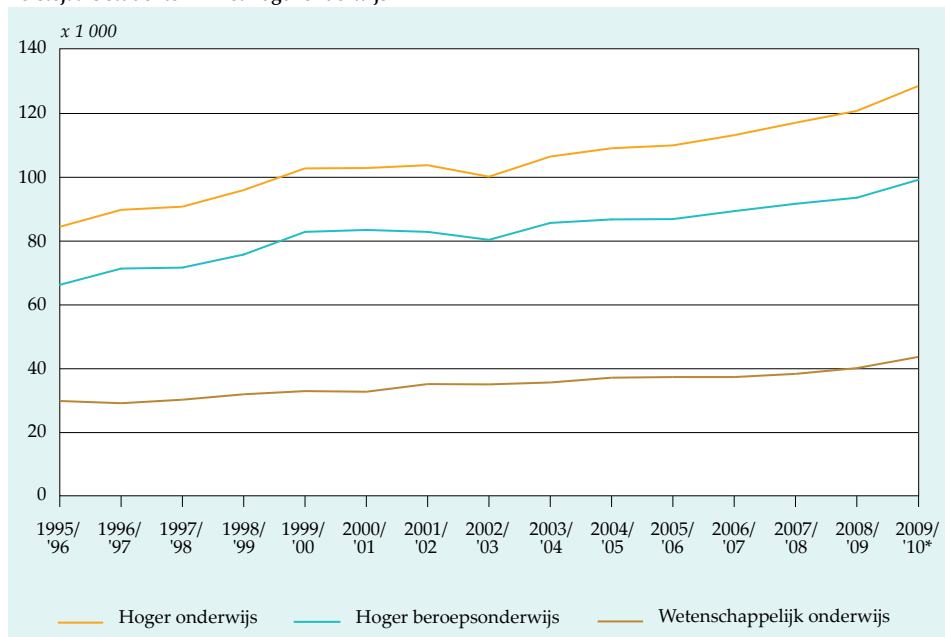
Grote groep mbo'ers naar het hbo

Mbo'ers met een diploma op niveau 4 kunnen hun onderwijsloopbaan vervolgen in het hbo. Deze keuze is de afgelopen jaren wat in populariteit gedaald. Bij de overgang van schooljaar 2008/'09 naar 2009/'10 steeg deze keuze weer licht en koos 40 procent van de gediplomeerden op niveau 4 voor het hbo. Meer dan de helft van de mbo'ers met een diploma op niveau 4 kiest ervoor om hun kansen te beproeven op de arbeidsmarkt. Mbo'ers lijken over het algemeen in tijden van de economische crisis niet vaker te kiezen voor doorleren voor een diploma op een hoger niveau.

Meer eerstejaars in het hoger onderwijs

Het aantal eerstejaarsstudenten in het hbo en het wetenschappelijk onderwijs (wo) is de afgelopen jaren gestegen, met name in schooljaar 2009/'10. Enerzijds komt dit door de

Eerstejaars studenten in het hoger onderwijs

groei van het aantal leerlingen in havo en vwo, terwijl het aandeel leerlingen dat rechtstreeks vanuit havo, vwo of mbo het hoger onderwijs instroomt redelijk stabiel is gebleven. Anderzijds groeit het aantal eerstejaars in het hoger onderwijs door de herintreders.

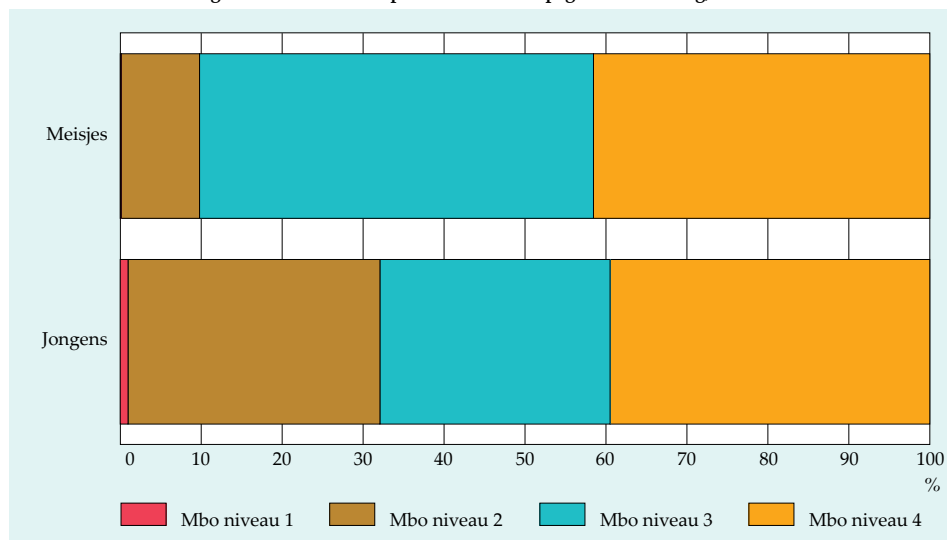
2. Jongens groeien gedurende hun onderwijsloopbaan

- Jongens na een diploma vaker door in het voortgezet onderwijs dan meisjes
- Meisjes stoppen vaker met studeren na het mbo

Jongens bewandelen hun schoolcarrière vaak anders dan meisjes. Hoewel jongens gemiddeld hoger scoren op de Eindtoets Basisonderwijs (Citotoets), volgen meisjes vaker een hoger niveau in het voortgezet onderwijs dan jongens. Van de meisjes zit in het derde leerjaar bijna de helft op de havo of het vwo, van de jongens 44 procent. Op een later moment maken jongens dit verschil enigszins goed, omdat zij na het vmbo net iets vaker doorstromen naar de havo dan meisjes. Ook leren jongens na de havo vaker dan meisjes door voor een vwo-diploma.

Van de leerlingen die met een vmbo-diploma doorleren in het mbo, kiezen meisjes doorgaans voor een mbo-opleiding op een hoger niveau dan jongens. Vooral bij de kaderberoepsgerichte leerweg is dit goed te zien. Na het behalen van een vmbo-diploma in de kaderberoepsgerichte leerweg ging 49 procent van de meisjes in schooljaar 2009/'10 een mbo-opleiding volgen op niveau 3, tegen 28 procent van de jongens. Jongens kozen vaker

Mbo-niveau van leerlingen met een vmbo-diploma kaderberoepsgerichte leerweg, 2008/'09-2009/'10*

voor een mbo-opleiding op niveau 2, terwijl hun vmbo-diploma juist toegang geeft tot de vak- en middenkaderopleiding in het mbo (niveaus 3 en 4).

Vrouwen stoppen vaker met studeren na het mbo

Mannen blijven vaker doorleren na het behalen van een mbo-diploma dan vrouwen. Zo leert 42 procent van de mannen verder binnen het mbo na het behalen van een diploma op niveau 3 tegen 32 procent van de vrouwen. Ook de stap naar het hbo zetten mannen vaker dan vrouwen. Vrouwen kiezen er na het mbo vaker voor om te stoppen met studeren.

Jongens kiezen voor de universiteit

Jongens kiezen na het vwo vaker voor de universiteit dan meisjes. De percentages zijn 75 en 67. Meisjes kiezen daarentegen vaker voor een meer praktische hbo-opleiding. Ruim 15 procent van de meisjes gaat na het vwo naar het hbo, tegenover 11 procent van de jongens. De overige groep vwo'ers stopt voor ten minste één jaar met studeren om te werken of te reizen.

Vrouwen vaker en sneller in het wetenschappelijk onderwijs

De afgelopen tien jaar zijn steeds meer vrouwen een universitaire opleiding gaan volgen. Het aandeel vrouwen op universiteiten is gestegen van 48 procent in 2000/'01 tot 51 procent in 2009/'10. In het hbo schommelt het aandeel vrouwen ook rond de 51 procent. Het aandeel mannen in het hoger onderwijs wordt zelfs nog vergroot doordat zij langer studeren: zij hebben meer tijd nodig om een studie af te ronden. Mannen met een havo-vooropleiding hadden in 2008/'09 gemiddeld 62 maanden nodig om hun diploma te halen, vrouwen gemiddeld 55 maanden. Op de universiteiten is het verschil nog groter. De gemiddelde man met een vwo-vooropleiding deed er 80 maanden over om zijn masterdiploma te halen, de gemiddelde vrouw 70 maanden. Deels kan dit verschil worden toegeschreven aan het feit dat mannen vaker een technische en dus langere opleiding volgen. Maar ook binnen dezelfde opleidingen hebben mannen meer tijd nodig om hun diploma te halen dan vrouwen.

3. Niet-westerse allochtonen vaker door naar hoger niveau

- Groeiend aandeel niet-westerse allochtonen in havo en vwo
- Niet-westerse allochtonen kiezen vaak voor hoogst mogelijke vervolgopleiding

In het voortgezet onderwijs volgen niet-westers allochtone leerlingen veel vaker vmbo dan autochtone leerlingen. Terwijl in schooljaar 2009/'10 de helft van de autochtone leerlingen het vmbo volgde, lag dit aandeel onder niet-westers allochtone leerlingen rond de 65 procent. De afgelopen jaren echter gingen leerlingen met een niet-westerse herkomst steeds vaker naar havo en vwo. Dat geldt bijvoorbeeld voor leerlingen met een Marok-

kaanse, Surinaamse of Antilliaanse herkomst, maar ook voor kleinere herkomstgroepen als Afghanen, Irakezen en Chinezen (Hartgers, 2010).

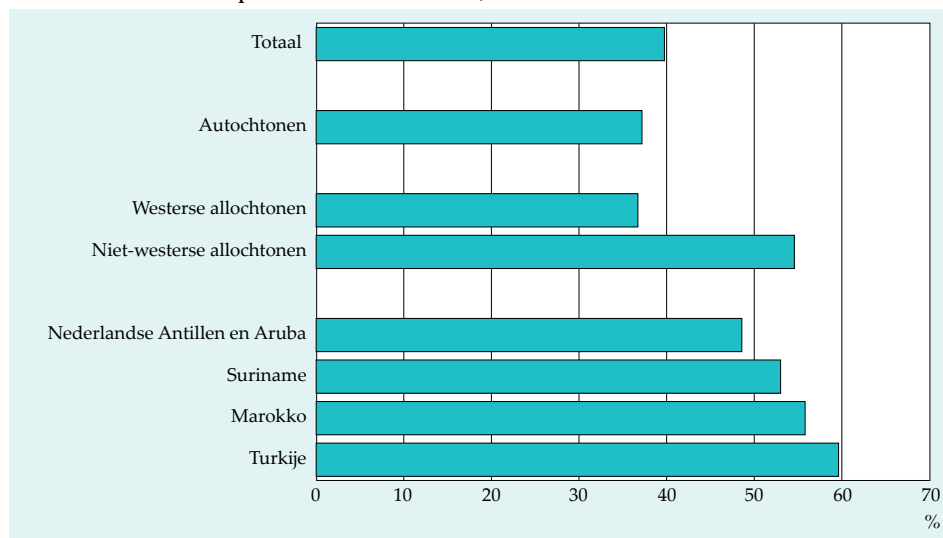
Over het algemeen groeien niet-westers allochtone leerlingen meer gedurende hun onderwijsloopbaan dan autochtone leerlingen. Zo vervolgen niet-westers allochtone leerlingen na het vmbo vaker hun studie op de havo dan autochtone leerlingen. Ruim 22 procent van de niet-westerse allochtonen kiest voor de havo, tegen 18 procent van de autochtonen. Leerlingen met een Turkse of Marokkaanse herkomst doen dit vaker dan leerlingen uit Suriname of de Antillen. Ook na het behalen van een havo-diploma kiezen niet-westerse allochtonen vaker om door te leren in het vwo of hbo, dan in het mbo. Ruim 83 procent van de niet-westerse allochtonen kiest voor een hbo-opleiding, tegen 79 procent van de autochtonen. Ook hier lopen de Turkse en Marokkaanse leerlingen voorop. Ook kiezen niet-westers allochtone vwo'ers veel vaker voor een studie op een universiteit. Autochtone vwo'ers, en dan vooral meisjes, kiezen wat vaker voor een hbo-opleiding.

Niet-westerse allochtonen stapelen in het mbo

Ook in het mbo is dit het beeld. Zes op de tien niet-westerse allochtonen stromen na het halen van een diploma op niveau 1 door in het mbo. Na het behalen van een diploma op niveau 2 stroomt 59 procent door, na niveau 3 stroomt 49 procent door in het mbo. Bij de autochtonen zijn deze aandelen steeds minstens 9 procentpunten lager. Vooral Turkse en Marokkaanse deelnemers aan het mbo stromen door. Aan de andere kant verlaten niet-westerse allochtonen vaker het mbo zonder diploma dan autochtonen.

Meer dan de helft van de niet-westers allochtone mbo-4-ge-diplomeerden stroomt door naar het hbo. Zij doen dit vaker dan autochtone leerlingen, die er vaker voor kiezen om

Doorstroom vanuit mbo-diploma niveau 4 naar het hbo, 2008/09-2009/10*

hun kansen te beproeven op de arbeidsmarkt. Vooral onder Turkse en Marokkaanse mbo-gediplomeerden is het hbo populair. Voor hen ligt de doorstroom naar hbo op 60 en 56 procent.

4. Jongere generaties hoger opgeleid

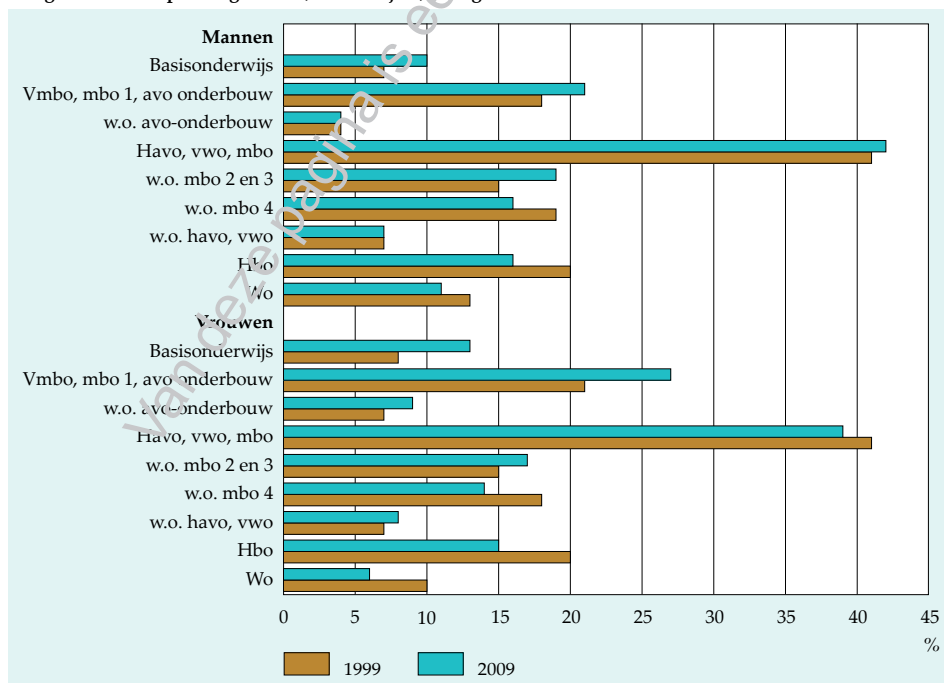
- Mannen nog steeds het hoogst opgeleid, maar vrouwen maken inhaalslag
- Hoogopgeleiden vaker aan het werk dan mbo'ers

Tussen 1999 en 2009 is het gemiddelde (hoogst behaalde) opleidingsniveau van de bevolking tussen 25 en 65 jaar toegenomen. Het aandeel hoogopgeleiden is gestegen van 23 procent in 1999 tot 31 procent in 2009. Het aandeel laagopgeleiden (lager dan mbo-2 niveau) daalde van 35 procent in 1999 tot 27 procent in 2009.

Steeds meer hoogopgeleide vrouwen

Mannen zijn ook in 2009 gemiddeld nog hoger opgeleid dan vrouwen. Behalve dat zowel het aandeel mannen als vrouwen met een hoog opleidingsniveau is toegenomen, hebben vrouwen de afgelopen jaren de achterstand in opleiding kleiner gemaakt. In 1999 was

Hoogst behaalde opleidingsniveau, 25 tot 65 jaar, naar geslacht

hun kansen te beproeven op de arbeidsmarkt. Vooral onder Turkse en Marokkaanse mbo-gediplomeerden is het hbo populair. Voor hen ligt de doorstroom naar hbo op 60 en 56 procent.

4. Jongere generaties hoger opgeleid

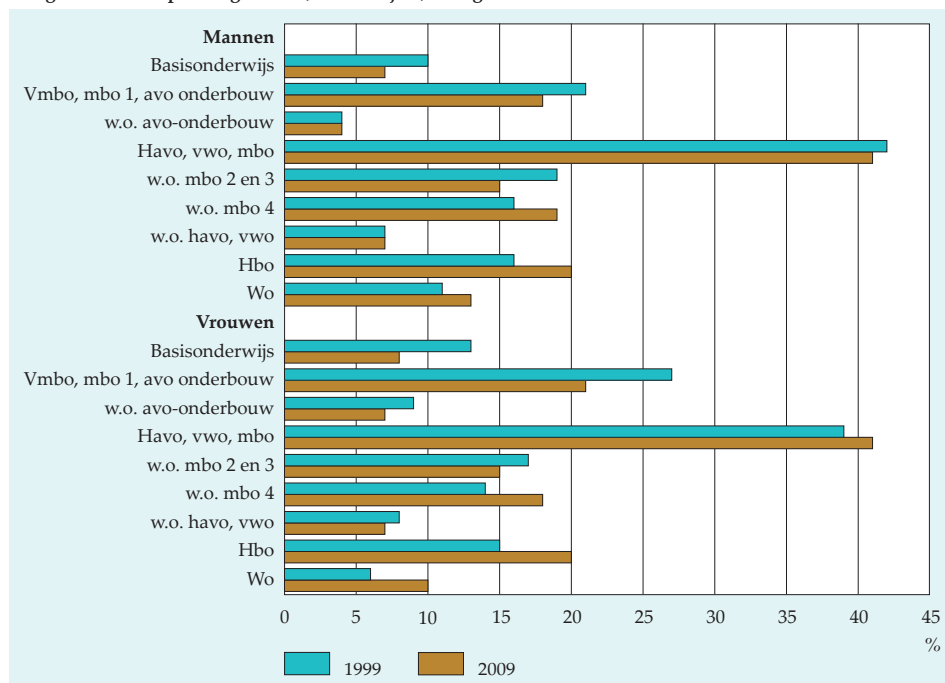
- Mannen nog steeds het hoogst opgeleid, maar vrouwen maken inhaalslag
- Hoogopgeleiden vaker aan het werk dan mbo'ers

Tussen 1999 en 2009 is het gemiddelde (hoogst behaalde) opleidingsniveau van de bevolking tussen 25 en 65 jaar toegenomen. Het aandeel hoogopgeleiden is gestegen van 23 procent in 1999 tot 31 procent in 2009. Het aandeel laagopgeleiden (lager dan mbo-2 niveau) daalde van 35 procent in 1999 tot 27 procent in 2009.

Steeds meer hoogopgeleide vrouwen

Mannen zijn ook in 2009 gemiddeld nog hoger opgeleid dan vrouwen. Behalve dat zowel het aandeel mannen als vrouwen met een hoog opleidingsniveau is toegenomen, hebben vrouwen de afgelopen jaren de achterstand in opleiding kleiner gemaakt. In 1999 was

Hoogst behaalde opleidingsniveau, 25 tot 65 jaar, naar geslacht

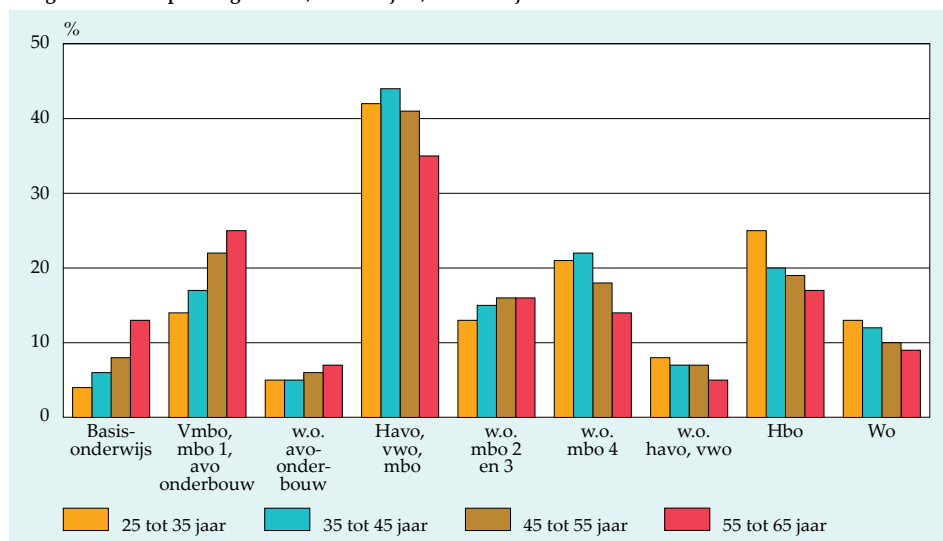

27 procent van de mannen en 21 procent van de vrouwen hoogopgeleid. In 2009 waren deze percentages 33 en 30. Daarnaast zijn de aandelen laagopgeleiden afgenomen, waarbij de daling bij vrouwen sterker was dan bij mannen.

Het aandeel hoogopgeleiden neemt af met de leeftijd. In 2009 was 39 procent van de 25- tot 35-jarigen hoogopgeleid. Van de 35- tot 45-jarigen was dit 32 procent, van de 45- tot 55-jarigen 30 procent en van de 55- tot 65-jarigen 26 procent. De jongere generaties zijn hoger opgeleid dan de oudere generaties, zodat het gemiddelde opleidingsniveau stijgt.

Hoogst behaalde opleidingsniveau, 25 tot 65 jaar, naar leeftijd in 2009

Niet-westerse allochtonen relatief laag opgeleid, maar opleidingsniveau neemt toe

Er bestaat een groot verschil in hoogst behaalde opleidingsniveau tussen enerzijds autochtonen en westerse allochtonen en anderzijds niet-westerse allochtonen. In 2009 was respectievelijk 32 en 37 procent van de autochtonen en westerse allochtonen van 25 tot 65 jaar hoogopgeleid. Het aandeel hoogopgeleiden onder niet-westerse allochtonen bedroeg slechts 23 procent. Het aandeel hoogopgeleiden neemt onder niet-westerse allochtonen wel het snelst toe. Een kwart van de autochtonen en westerse allochtonen is laagopgeleid, tegen 42 procent van de niet-westerse allochtonen.

De afgelopen tien jaar is het aandeel laagopgeleiden onder niet-westerse allochtonen met 14 procentpunten gedaald. Een van de redenen voor deze grote afname is dat de tweede generatie allochtonen hun hele opleiding in Nederland gevolgd hebben, in tegenstelling tot de eerste generatie allochtonen. Onder autochtonen en westerse allochtonen was de daling van het aandeel laagopgeleiden 8 en 6 procentpunt. De relatieve daling van het aandeel laagopgeleiden is daarmee bij de drie groepen ongeveer gelijk geweest.

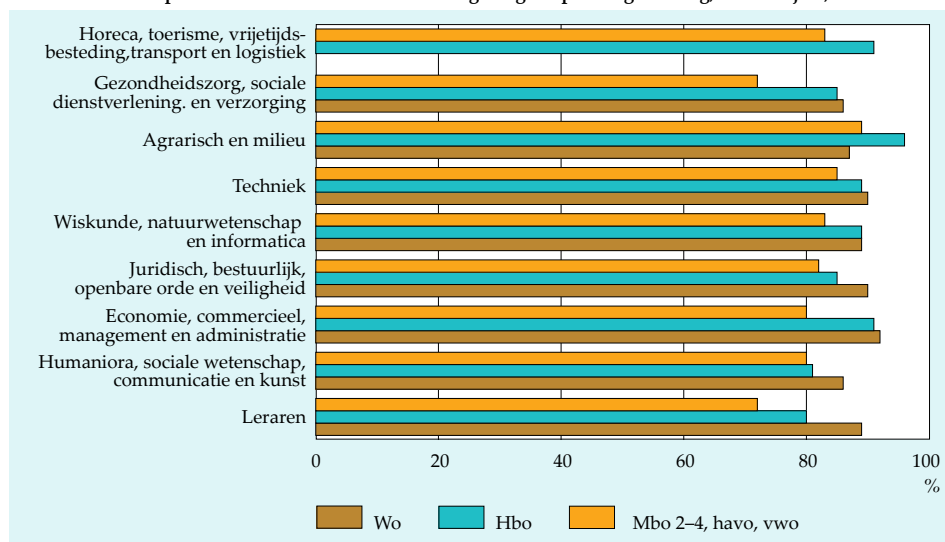
Mbo'ers ondervertegenwoordigd op arbeidsmarkt

De arbeidsdeelname van mbo'ers en hbo'ers is tussen 1999 en 2009 gestegen. Omdat de arbeidsdeelname van deze groepen lager lag dan van personen met een wo-opleiding, lag bij hen ook de meeste ruimte voor groei. Door de stijging van de arbeidsdeelname van hbo'ers verschilt hun arbeidsdeelname (86 procent) nog maar weinig met die van wo'ers (89 procent). De arbeidsdeelname van mbo'ers ligt daar met 80 procent, ondanks de stijging, nog ruim onder.

Hbo'ers vaker aan het werk dan mbo'ers

Mbo'ers zijn in vrijwel alle opleidingsrichtingen minder vaak aan het werk dan hoger opgeleiden, behalve in de sector 'agrarisch en milieu'. Daar is de arbeidsdeelname van mbo'ers hoger dan van hbo'ers en wo'ers. Of de arbeidsdeelname hoog of laag is, wordt onder andere beïnvloed door de verhouding tussen het aantal mannen en vrouwen per opleidingsrichting. Is het aandeel vrouwen in een bepaalde opleidingsrichting hoog, dan ligt de gemiddelde arbeidsdeelname lager. Dit is bijvoorbeeld te zien bij de sectoren 'gezondheidszorg, sociale dienstverlening en verzorging' en 'leraren'.

Arbeitsdeelname personen met startkwalificatie naar gevolgde opleidingsrichting, 25 tot 65 jaar, 2009

Toelichting

Leerwegen in het vmbo

Het vmbo kent vier leerwegen:

1. de basisberoepsgerichte leerweg. Deze is te beschouwen als opvolger van de laagste niveaus van het vbo en is bedoeld als vooropleiding voor de basisberoepsopleiding, niveau 2 van het mbo;
2. de kaderberoepsgerichte leerweg. Deze is te beschouwen als opvolger van de hoogste niveaus van het vbo en is de minimale vooropleiding voor de vakopleiding en de middenkaderopleiding, respectievelijk op niveau 3 en 4 van het mbo;
3. de gemengde leerweg. Deze is te beschouwen als tussenvorm van de theoretische leerweg en de beroepsgerichte leerwegen, heeft hetzelfde niveau als de theoretische leerweg, maar heeft ook een beroepsgericht vak. De gemengde leerweg geeft toegang tot de middenkaderopleiding, niveau 4 van het mbo. Het is na diplomering tevens mogelijk door te stromen naar het vierde leerjaar havo;
4. de theoretische leerweg. Deze is te beschouwen als opvolger van de mavo en geeft toegang tot de middenkaderopleiding, niveau 4 van het mbo. Het is na diplomering tevens mogelijk door te stromen naar het vierde leerjaar havo.

Niveaus in het mbo

In 1997/'98 is de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) ingevoerd. Volgens deze wet worden mbo-opleidingen ingedeeld in vier niveaus:

- niveau 1: de assistentopleiding;
- niveau 2: de basisberoepsopleiding;
- niveau 3: de vakopleiding;
- niveau 4a: de middenkaderopleiding;
- niveau 4b: de specialistenopleiding.

Referenties

Hartgers, M.I., 2010, Hoofdstuk 3 Onderwijs. In: Jaarrapport Integratie, CBS, Den Haag/Heerlen.

Kerncijfers: Trends in keuze voor vervolgonderwijs na voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs

Van/naar	2004/'05– 2005/'06	2005/'06– 2006/'07	2006/'07– 2007/'08	2007/'08– 2008/'09	2008/'09– 2009/'10*
	%				
<i>Vmbo 4 basisberoeps met diploma</i>					
mbo niveau 2	77,6	79,4	81,1	84,6	86,0
mbo niveau 3	4,1	5,2	5,3	4,9	4,1
overig	5,6	5,1	4,3	3,9	3,8
uit onderwijs ¹⁾	12,7	10,3	9,4	6,6	6,1
<i>Vmbo 4 kaderberoeps met diploma</i>					
mbo niveau 2	18,2	19,2	19,8	21,9	20,0
mbo niveau 3	32,0	31,7	32,5	34,0	36,8
mbo niveau 4	41,8	42,1	41,6	39,6	39,0
overig	1,4	1,2	0,9	0,7	0,8
uit onderwijs ¹⁾	6,6	5,8	5,2	3,9	3,4
<i>Vmbo 4 gemengd/theoretisch met diploma</i>					
havo	15,1	16,1	18,7	18,9	18,6
mbo niveau 3	15,5	15,4	15,2	15,9	16,5
mbo niveau 4	58,7	58,3	56,0	55,8	56,1
overig	6,1	5,8	6,1	6,1	5,7
uit onderwijs ¹⁾	4,6	4,4	4,0	3,3	3,0
<i>Havo 5 met diploma</i>					
vwo	4,3	4,8	4,9	4,2	4,0
mbo niveau 4	3,4	3,3	3,0	3,0	2,7
hbo	79,0	78,3	77,9	77,8	78,8
overig	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4
uit onderwijs	11,9	12,3	12,9	13,6	13,1
<i>Vwo 6 met diploma</i>					
hbo	14,5	13,6	13,4	12,7	13,2
wo	71,3	71,7	71,4	70,8	70,9
overig	0,5	0,4	0,5	0,3	0,4
uit onderwijs	13,7	14,3	14,8	16,3	15,5
<i>Mbo 1 met diploma</i>					
mbo niveau 2	48,1	49,2	49,3	47,2	46,1
overig	4,7	5,9	5,6	5,5	6,1
uit onderwijs ¹⁾	47,2	44,9	45,2	47,5	47,8
<i>Mbo 2 met diploma</i>					
mbo niveau 2	4,4	4,8	4,5	4,1	3,6
mbo niveau 3	45,2	43,4	43,2	40,6	41,7
mbo niveau 4	7,1	7,8	8,0	6,6	6,1
overig	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7
uit onderwijs	42,6	43,3	43,7	48,0	47,9
<i>Mbo 3 met diploma</i>					
mbo niveau 3	7,0	7,4	7,0	6,6	6,4
mbo niveau 4	29,4	29,5	30,3	29,7	29,7
overig	2,8	3,2	3,3	2,9	3,0
uit onderwijs	60,8	59,8	59,4	60,7	60,8
<i>Mbo 4 met diploma</i>					
mbo niveau 4	4,9	4,3	4,6	4,3	4,4
hbo	41,8	41,8	40,8	38,9	39,7
overig	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4
uit onderwijs	52,2	52,7	53,3	55,5	54,5

¹⁾ Leerlingen die met een vmbo-diploma of een diploma op mbo-niveau 1 het onderwijs verlaten zijn voortijdig schoolverlaters. Het percentage uitstroom in deze tabel kan echter afwijken van de percentages voortijdig schoolverlaters in hoofdstuk 9. Dit komt door het selecteren van een andere populatie bij het bepalen van voortijdig schoolverlaters en het gegeven dat iemand al op een eerder moment een startkwalificatie kan hebben behaald.

Kerncijfers: Hoogst behaalde opleidingsniveau 1999 en 2009, 25 tot 65 jaar

	1999	2009
	%	
Niveau		
Basisonderwijs	11	8
Vmbo, mbo 1, avo onderbouw	24	20
<i>w.o. avo-onderbouw</i>	7	6
Havo, vwo, mbo	41	41
<i>w.o. mbo 2 en 3</i>	18	15
<i>w.o. mbo 4</i>	15	19
<i>w.o. havo, vwo</i>	8	7
Hbo	15	20
Wo	8	11
onbekend	0	1
 Richting		
Algemeen	28	21
Leraren	5	5
Humaniora, sociale wetenschap, communicatie en kunst	5	7
Economie, commercieel, management en administratie	15	17
Juridisch, bestuurlijk, openbare orde en veiligheid	3	3
Wiskunde, natuurwetenschap en informatica	2	3
Techniek	18	17
Agrarisch en milieu	3	3
Gezondheidszorg, sociale dienstverlening en verzorging	18	19
Horeca, toerisme, vrijetijdsbesteding, transport en logistiek	3	4
Onbekend	1	1